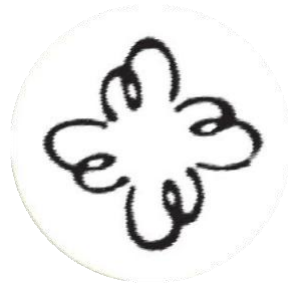

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

Естетичко друштво Србије

Омладинска секција

Конференција

ИСКУСТВО УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА

књига резимеа

Естетичко друштво Србије

Београд, 2022.

Искусство уметничког дела - књига резимеа

Издавач

Естетичко друштво Србије

Риге од Фере 4, Београд

За издавача

др Небојша Грубор

Уредници

др Уна Поповић

Милош Миладинов

Лука Рудић

Дизајн

др Драган Ћаловић

Техничко обликовање

Лејла Сладић

Штампа

DUO Design, ПР Никола Веселић, Буковац

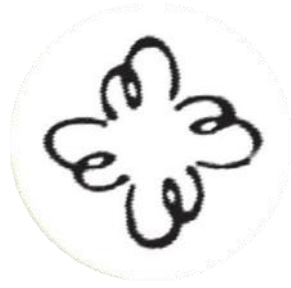
Тираж

80

ISBN

978-86-81712-17-7

THE AESTHETIC SOCIETY OF SERBIA

the Youth Section
of the Aesthetic Society of Serbia

Conference

**THE EXPERIENCE OF
THE WORK OF ART**

Book of Abstracts

The Aesthetic Society of Serbia

Belgrade, 2022.

САДРЖАЈ / CONTENT

ПРОГРАМСКИ ОДБОР / PROGRAMME COMMITTEE.....	5
ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР / ORGANIZATION COMMITTEE ...	5
УВОД.....	6
ПРОГРАМ СКУПА.....	10
PROGRAMME	13
САЖЕЦИ ИЗЛАГАЊА/ PAPER ABSTRACTS	16

ПРОГРАМСКИ ОДБОР / PROGRAMME COMMITTEE

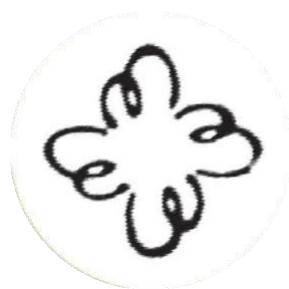
Дивна Вуксановић

Небојша Грубор

Ива Драшкић Вићановић

Драган Жунџић

Душан Пајин

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР / ORGANIZATION COMMITTEE

Милош Миладинов

Марко Новаковић

Уна Поповић

Драган Ђаловић

Лука Рудић

УВОД

Искуство уметничког дела

Изрекавши формулацију теме саме конференције, имплицитно изричемо два (или чак више од два) става: да приликом додиром са уметничким делом имамо својеврсно искуство, као и то да је то искуство по неким својим карактеристика специфично – другачије од других искустава. У одомаћеном филозофском маниру, проблематизацију ове теме можемо започети проблематизацијом датих саморазумљивости: да ли је однос према уметничком делу нужно искуствени? Постоји ли неки други начин да се са уметношћу сусретнемо? С друге стране, уколико тај однос уистину јесте искуствени, по чему је он специфичан?

Намеће се, дакле, питање о специфичности датог искуства: то је, између осталог, и питање о разлици искуства уметничког дела спрам свакодневног искуства. Одговоре које је трасирало дато питање, чини се, могуће је пронаћи и у самој антици. Пре свега, један од познатих одговора може се пронаћи и у Платоновој критици мимезиса [*mimesis*]. Наиме, за Платона, уметничко дело није ништа друго до имитација реалних чулних ствари. У том смислу, искуство уметничког дела није нарочито важно искуство – оно може бити важно, пре свега, за дидактичке и политичке сврхе. Насупрот томе, контемплација о идеји лепог омогућава далеко важнију

спознају, која пак, у Платоновој филозофији, није експлицитно везана за феномен уметности. Проблематизацију поменуте разлике могуће је наћи и у савременој филозофији. Примера ради, Џон Дјуи, представник савременог прагматизма, у својој књизи *Уметност као искуство*, расправља управо о томе. Његова специфична концепција заснива се на идеји да уметност управо произилази из свакодневног искуства, те да је естетско искуство у том погледу неодвојиво од свакодневног. Ипак, судећи по Дјуиу, естетско искуство је посебно: оно представља највише и најбогатије искуство.

Поред тога, могуће је захватити проблематику искуства уметничког дела и на један програмски, чак и методолошки начин. У досадашњем кратком излагању, набацили смо идеје које почињу од посматрања уметничког дела као извесне датости, основног појма, који се накнадно сврстава унутар метафизичких дискурса. Описани мисаони гест Хајдегер разумева као традиционални приступ уметничком делу. Насупрот томе, Хајдегер предлаже другачију стратегију: оно што примарно имамо јесте управо *искуство уметничког дела*, на основу којег даље задобијамо и појам уметничког дела. У том смислу, Хајдегер нам испоставља познати и изнова интригантни опис конкретног искуства конкретног уметничког дела: опис одношења спрема Ван Гоговог *Пара ципела*. Тематизација конкретног искуства још један је могући начин хватања у коштац са овом темом.

Такође, релевантно питање у овој области јесте и питање о промени искуства уметничког дела услед промене начина

продукције саме уметности. У свом познатом есеју о уметничком делу из 1935. године, Бењамин говори о *ишчезавању ауре* уметничког дела, и то о ишчезавању као последици његове могућности техничке репродукције. Ово питање и данас је веома занимљиво: у односу на откриће Бењаминовог времена, *филм и фотографију*, могућности репродукције уметности су се данас вишеструко умножиле. Трансформишу ли дати феномени у потпуности наше искуство уметничког дела, или пак постоји нешто трајно и супстанцијално, што у свим временима и свим уметностима одређује ово искуство баш као искуство уметничког дела?

Поред техничких средстава за производњу уметничких дела, међутим, променили су се и медији рецепције уметности. Данас је, наиме, могуће искушавати уметност путем медија који су традицији били у потпуности непознати. Поставља се питање, да ли те промене у потпуности мењају *искуство уметничког дела*? Другим речима, да ли је искуство представе коју гледамо у позоришту исто у односу на искуство идентичне представе коју гледамо на екрану, путем јутјуба [*youtube*], или су, с друге стране, специфични амбијент и атмосфера у позоришту одређујући за то искуство?

Бењамин претходно поменути есеј завршава кратком политичком расправом, сматрајући да ће техничка репродукција уметничког дела резултирати конкретном политичком борбом. Адорно, примера ради, такође види друштвено-политичке импликације нових начина продукције уметности, покушавајући да их опише појмом *културне*

индустрије. Однос политичког и искуства уметничког дела релевантна је филозофска тема још од античког доба и Платонове *Државе*. У том смислу, могуће је говорити и о извесној *политици уметности*. Да ли уметност мора бити *ангажована*, или постоји чиста сфера уметничког, имуна на политички контекст? Да ли је, међутим, уметност структурно већ умешана у оно политичко, без обзира на конкретан садржај дела?

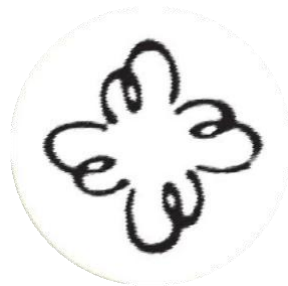
На концу, један од могућих приступа овој теми јесте и анализа разлике између *естетског искуства* и *искуства уметничког дела*. Уколико естетско искуство схватимо као искуство лепог, утолико је искуство уметничког дела само једна врста естетског искуства. У том смислу, поглед на процветалу ливаду или планински пејзаж такође представља естетско искуство. С друге стране, оно естетско могуће је схватити и у светлу античког појма *aisthesis*, који је означавао вид, слух, чулни али и интелектуални опажај, на тај начин покривајући читаво наше искуство стварности. Жак Рансијер, на пример, управо на тај начин разумева естетско искуство, покушавајући да помоћу концепције режима чулности говори о специфичном односу естетског и политичког.

Све наведено, међутим, полази од рецепијента као онога ко има искуство уметничког дела. Насупрот томе, могуће је говорити и о искуству које уметник има приликом стварања уметничког дела. Да ли је он, ипак, такође рецепијент? Специфично искуство стварања уметности такође може бити релевантна тема за анализу на овој конференцији.

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ
ОМЛАДИНСКА СЕКЦИЈА

ПРОГРАМ СКУПА

ИСКУСТВО УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА

Субота, 22.10.2022. године

10:30h Свечано отварање скупа: Милош Миладинов и Лука Рудић

10:40h Стеван Брадић - Пленарно излагање – Уметност и њена друштвена форма

11:10h - 11:20h – Пиће добродошлице

Прва сесија, модератор Лука Рудић

11:20h Марија Булатовић – Искуство уметничког дела као формативни принцип идентитета

11:35h Милош Миладинов – Фудбал и *catharsis*

11:50h Адриана Дондо – Искуство уметничког дела као искуство бола

12:05h Катарина Грковић, Зорица Матош – Искуство уметничког дела кроз продукцију аутопортрета

12:20h Дискусија након прве сесије

12:20h – 12:50h Пауза

Друга сесија, модератор Милош Миладинов

12:50h Лука Рудић – Бењамин и Адорно о искуству уметничког дела

13:05h Владимир Миленковић – Зенитизам Љубомира Мицића кроз призму Биргерове *Теорије авангарде*

13:20h Горан Вујков – Мерло-Понтијева феноменологија: од искуства уметности до редефинисања филозофије

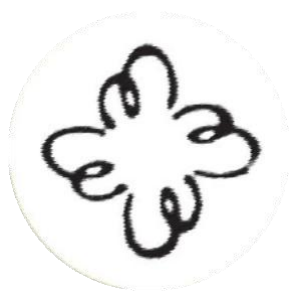
13:35h Жика Петаковић – Књижевност и културна политика у Југославији (од 1945. до 1957. год)

13:50h – 14:15h Завршна дискусија скупа

THE AESTHETIC SOCIETY OF SERBIA

PROGRAMME

THE EXPERIENCE OF THE WORK OF ART

Saturday, October 22nd , 2021

10:30h Opening ceremony:

Miloš Miladinov, Luka Rudić

10:40h Stevan Bradić – Keynote speaker – Art and It's Social Form

11:10h - 11:20h Welcome drink

Section A, chairperson Luka Rudić

11:20h Marija Bulatović – The Experience of a Work of Art as a Formative Principle of Identity

11:35h Miloš Mladinov – Football and *Catharsis*

11:50h Adriana Dondo – Experience of an Work of Art as an Experience of Pain

12:05h Katarina Grković, Zorica Matoš – Artwork Experience Through Production of the Self-Portrait

12:20h Closing discussion for Section A

12:20h – 12:50h Break

Section B, chairperson Miloš Miladinov

12:50h Luka Rudić – Benjamin and Adorno on the Experience of a Work of Art

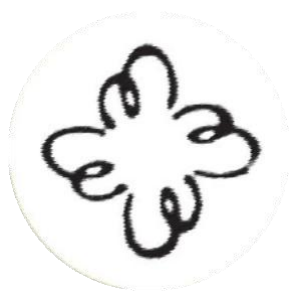
13:05h Vladimir Milenković – Zenitism of Ljubomir Micic through the lens of Burger's Theory of Avant-Garde

13:20h Goran Vujkov – Merleau-Ponty's Phenomenology: From the Experience of Art to Redefinition of Philosophy

13:35h Žika Petaković – Literature and Cultural Policy in Yugoslavia (From 1945. to 1957.)

13:50h – 14:15h Closing discussion

САЖЕЦИ ИЗЛАГАЊА/ PAPER ABSTRACTS

УМЕТНОСТ И ЊЕНА ДРУШТВЕНА ФОРМА

Апстракт: Једна од заснивајућих гестова модерне уметности јесте инсистирање на постојању суштинске разлике између уметничког стваралаштва у односу на објективно постојећи рад у капитализму. Ова разлика може се посебно јасно пратити од романтизма, будући да није била од пресудног значаја у периоду феудализма, када је стваралаштво путем различитих модуса патронаже у великој мери заштићено од овакве паралеле. Након урушавања дате медијације, уметници*це су доведени у позицију која је блиска позицији радника, будући да су приморани да своју радну снагу/стваралачку способност издају у најам власницима средстава за производњу, дистрибуцију и евалуацију уметничког дела. Модерна уметност формира се кроз процес активног одупирања оваквој субсумацији стваралаштва раду, уметничког дела роби, естетске вредности финансијској, једном речју реалној супсумацији уметности под капитал. Естетска вредност успоставља се као инкомензурабилна финансијској, а књижевно дело као нешто „непроцењиво“ (Флобер). Истовремено, упркос овом одупирању, уметници*це своја дела испоручују тржишту, прихватајући га као простор на коме се кретање дела одиграва. У свом излагању посветићу пажњу описаном процесу диференцијације (значај естетске игре, уобразиље, уметничког генија, новости и

непоновљивосоти дела итд), његовим различитим фазама, као и његовим амбивалентним последицама по друштвену форму уметности (стварање поља ограничене аутономије, ограничено поље деловања, институционално прозвођење естетске вредности и значења дела итд.).

Кључне речи: уметност, рад, разлика, друштвена форма, вредност, субсумација, аутономија, посредовање.

Stevan Bradić

ART AND ITS SOCIAL FORM

Summary

One of the founding gestures of modern art is its insistence on an essential difference between the process of artistic creation and the objectively existing labor in capitalism. This difference can be particularly clearly traced from romanticism, seeing how it was not an issue in the period of classicism, when the creative process was largely protected from such a parallel through different modes of patronage. After the collapse of this mediation, artists arrived at a social position that is close to the position of laborers, since they were forced to rent out their labor power/creative ability to the owners of the means of production, distribution and evaluation of the artworks. Accordingly, one could state how modern art was formed through the process of actively resisting this subsumption of

creativity into labor, artworks into goods, aesthetic into financial value, in a word, real subsumption of art under capital. Aesthetic value has thus been established as incommensurable with financial value, and artistic labor as something "priceless" (Flaubert). At the same time, despite this resistance, artists are still forced to deliver their works to the market, accepting it as a space where the motion of the work takes place. In my presentation, I will pay attention to the described process of differentiation (the importance of aesthetic play, imagination, artistic genius, novelty and unrepeatability of the work, etc.), its various phases, as well as its ambivalent consequences for the social form of art (creating a field of limited autonomy, a limited field of action, institutional implementation aesthetic value and meaning of the work, etc.).

Keywords: art, labor, difference, social form, value, subsumption, autonomy, mediation.

ИСКУСТВО УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА КАО ФОРМАТИВНИ ПРИНЦИП ИДЕНТИТЕТА

Апстракт: Дискусија на тему искуства уметничког дела поставља у фокус природу односа *уметничко дело – стваралац – реципијент*, од којих је свака од перспектива тог односа специфична и сложена. У предложеном излагању образлаже се став да је искуство уметничког дела, односно естетски доживљај дела, било са аспекта онога који *ствара* или онога који *ужива* у делу, *суштински формативан принцип сопства*. Надаље, метафизичка снага уметничког дела лежи у његовој *обликотворној* и *трансфигуративној* моћи: да обликује и преобрази идентитет, односно да формира и преобликује ставове – (ауто)поетске, филозофске, политичке, животне. Искуство уметничког дела суштински је важан чинилац у формацији живљене стварности, односно њеној поетској конструкцији, поједнако колико је и оса стварности важна за формирање уметничког дела, што се образлаже примерима из литературе, али и примерима властитог искуства.

Кључне речи: институције уметности, естетизам, авангарда, грађанско друштво.

THE EXPERIENCE OF A WORK OF ART AS A FORMATIVE PRINCIPLE OF IDENTITY

Summary

The discussion on the subject of the experience of the work of art focuses on the nature of the following relation *the work of art – the artist – the recipient*, of which each of the perspectives of that relation is specific and complex. The proposed paper argues the position that the experience of a work of art, i.e., the aesthetic experience of an artifact, whether from the perspective of the one who *creates* or the one who *enjoys* it, is *an essential formative principle of the self*. Furthermore, the metaphysical strength of a work of art lies in its *formative* and *transfigurative* power: to shape and reshape identity, that is, to form and reshape viewpoints – (auto)poetic, philosophical, political, life. The experience of a work of art is a fundamentally important element in the formation of lived reality, i.e., its poetic construction, just as the axis of reality is relevant for the formation of a work of art, exemplified by personal and literature examples.

Keywords: aesthetic experience, formative principle, identity, poetic reality.

Милош Миладинов

ФУДБАЛ И CATHARSIS

Апстракт: У овом истраживању аутор доводи у питање могућност терапеутског, односно катарзичног искуства фудбалске игре. Ослањајући се на Боргеову [Steffen Borge] тезу о фудбалској утакмици као својеврсној драми, аутор пропитује да ли и оваква „драма“ може имати катарзично дејство на своје реципијенте, као што је случај са класичном драмом. Да ли емоције и њима одговарајући облик естетског искуства, које су недвосмислено присутне при догађању фудбалске игре имају катарзични карактер, централно је питање овог истраживања. На трагу Аристотелових и Ничевих увида о појму катарзе, аутор испитује у којој мери су они примељиви и на искуство фудбалске утакмице.

Кључне речи: Аристотел, драма, катарза, Ниче, фудбал.

Miloš Miladinov

FOOTBALL AND CATHARSIS

Summary

In this research, the author questions the possibility of a therapeutic, or cathartic, experience of playing/watching football.

Relying on Borge's thesis that characterize football match as a kind of drama, the author questions whether this kind of "drama" can have a cathartic effect on its recipients, as is the case with classical drama. Whether the emotions and their corresponding form of aesthetic experience, which are unequivocally present during the football game, have a cathartic character, is the central question of this research. Following Aristotle's and Nietzsche's insights on the concept of *catharsis*, the author examines to what extent they are also applicable to the experience of a football match.

Keywords: Aristotle, drama, catharsis, Nietzsche, football.

ИСКУСТВО УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА КАО ИСКУСТВО БОЛА

Апстракт: Овим истраживањем настојимо да испитамо однос уметничког дела и феномена бола. Том односу се може приступити из две различите перспективе, уметникове и реципијентове. Наиме, неретко се чује да је процес стварања уметничког дела болан, или да је бол чак предуслов стварања нечег изванредног. Често се говори о психичким процесима уметника, па чак и физиолошким обољењима, која настају или услед стварања дела, или се дело ствара када је уметник подстакнут болом, а некада долази и до преклапања та два момента. Иако ћемо се у излагању трудити да посветимо пажњу и овом феномену, оно на шта смештамо фокус јесте искуство уметничког дела као искуство бола. Оно што нас посебно интересује јесте амбивалентност саме уметности, на начин да се путем ње и искушава, али и лече бол и патња. Од Аристотеловог појма катарзе, Шопенхаурове тезе о уметности као антидоту за патњу, преко Ничеове „из болова рођене насладе”, па до Хајдегерове мисли о искуству уопште или Бартовог појма пунцтума, чини се да је искушавање уметничког дела уједно и искушавање бола. Полазећи од мисли наведених, али и других аутора, покушаћемо да докучимо када и на који начин је искуство уметности болно, при чему то искуство не сматрамо негативним, већ потенцијално изузетно плодноним

када је у питању, пре свега, доживљавање, па затим и тумачење уметности, али и ублажење самог бола.

Кључне речи: искуство, уметност, уметничко дело, стварање, бол, Аристотел, Шопенхауер, Ниче, Хајдегер

Adriana Dondo

EXPERIENCE OF AN WORK OF ART AS AN EXPERIENCE OF PAIN

Summary

With this research, we try to examine the relationship between the work of art and the phenomenon of pain. That relationship can be approached from two different perspectives, the artist's and the recipient's. Namely, it is often heard that the process of creating a work of art is painful, or that pain is even a prerequisite for creating something extraordinary. There is often talk about the psychological processes of the artist, and even physiological illnesses, which arise either as a result of the creation of the work, or the work is created when the artist is motivated by pain, and sometimes these two moments overlap. Although we will try to pay attention to this phenomenon in the presentation, we will focus on the experience of the work of art as an experience of pain. What we are particularly interested in is the ambivalence of art itself, in the way that it not only tempts, but also heals pain and suffering. From Aristotle's

concept of *catharsis*, Schopenhauer's thesis on art as an antidote to suffering, through Nietzsche's "pleasure born out of pain", to Heidegger's thought about experience in general or Barth's concept of *punctum*, it seems that experiencing a work of art is also experiencing pain. Starting from the thoughts of the mentioned authors, as well as other thinkers, we will try to understand when and in what way the experience of art is painful, whereby we do not consider that experience to be negative, but potentially extremely fruitful when it comes to, first of all, experiencing and then interpreting art, but also alleviating the pain itself.

Keywords: experience, art, work of art, creation, pain, Aristotle, Schopenhauer, Nietzsche, Heidegger.

Зорица Матош, Катарина Грковић

ИСКУСТВО УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА КРОЗ ПРОДУКЦИЈУ АУТОПОРТРЕТА

Апстракт: Ауторке ће у раду који следи настојати да искуство уметничког дела тематизују кроз питање аутопортрета. Ово питање постаје посебно интересантно, када се перспектива реципијента обогати и искуством продукције самог дела. У том смислу, процес израде аутопортрета отвара широко поље могућих питања, од којих се нека показују изразито плодотворним за ово истраживање. Као централно за овај рад, издвојиће се проблем сопства као такав. Њему ће ауторке прићи, са једне стране, из угла самокреације, као успостављања оног *Ја кроз аутопортрет*. Са друге стране, доведиће се у питање само *Ја* које врши ту ауторепрезентацију. На тај начин се класичан филозофски дискурс проширује личним искуством, које се показује као одређујуће, како за уметничку праксу, тако и за питање сопства.

Кључне речи: сопство, аутопортрет, искуство уметности, *Ја*, самокреација.

ARTWORK EXPERIENCE THROUGH PRODUCTION OF THE SELF-PORTRAIT

Summary

In the following work, the topic of artwork experience will be tackled through the question of self-portrait. The aforementioned question reveals itself as particularly interesting, when the perspective of the art observer is expanded by the one of art production. The process of art production itself opens up a broad field of questions, from which some are distinguished as especially relevant for this research. The problematic of selfhood shows itself central in the following work. It will then be approached, from two angles. On one hand it will be reconsidered as a process of self-creation of the I in a self-portrait; and on the other, the ground question of the I as such will be raised. In this way, authors will try to extend the classical philosophical discourse with personal experience; which is recognised as crucial for both the art practice and the question of the self.

Keywords: selfhood, I, art experience, self-creation, self-portrait.

БЕЊАМИН И АДОРНО О ИСКУСТВУ УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА

Апстракт: У овом истраживању, аутор анализира промену у начину искушавања уметничког дела у савремености – и то пре свега у погледу на битну структурну промену у самој производњи уметничког дела: у погледу на могућност техничке репродукције уметничког дела. Валтер Бењамин ову структурну промену запажа још средином тридесетих година прошлог века те пише свој познати есеј *О уметничком делу у раздобљу своје техничке репродуктивности*, где износи тезе о губитку ауре око уметничког дела, губитку који настаје управо због могућности уметничке репродукције. Поменути есеј отворио је широк простор за дискусију: у том смислу, Теодор Адорно био је оштар критичар појма ауре те тезе о њеном губитку. Наиме, Адорно у пријатељским писмима Бењамину већ сугерише сопствено противљење оваквом разумевању уметничког дела. Након тога, Адорно пише и свој познати есеј *О фетишском карактеру у музици и о регресији слушања* где најдиректније одговара самом Бењамину, али и формулише провокативну критику у много ширем смислу – критику савремене уметности и њене друштвене улоге. У том смислу, аутор ће анализирати супростављена становишта по питању појма ауре те последица које могућност техничке репродукције уметничког дела ствара по питању искуства уметности. На концу, аутор ће настојати да

несагласност поменуте двојице аутора тумачи из перспективе једне бењаминовске филозофије историје: сама несагласност али и могућност техничке репродукције уметности третираће се примарно као историјски догађаји. То ће бити покушај да се задобије простор за једно другачије тумачење ове проблематике: тумачење које неће фаворизовати ниједно од поменутих становишта.

Кључне речи: Бењамин, аура, уметничко дело, уметност, Адорно, историја.

Luka Rudić

BENJAMIN AND ADORNO ON THE EXPERIENCE OF A WORK OF ART

Summary

In this research, the author analyzes the change in the way of experiencing a work of art in contemporaneity - primarily with regard to the essential structural change in the production of the work of art itself: with regard to the possibility of technical reproduction of the work of art. Walter Benjamin noticed this structural change in the mid-thirties of the last century and wrote his famous essay *The work of art in the age of mechanical reproduction*, in which he presents theses about the loss of aura of the work of art, a loss that arises precisely because of the possibility

of mechanical reproduction of the work of art. The mentioned essay opened up a wide space for discussion: in this sense, Theodor Adorno was a critic of the concept of aura and the thesis about its loss. Namely, in his friendly letters to Benjamin, Adorno already suggests his own opposition to this understanding of the work of art. After that, Adorno writes his famous essay *Fetisch character in music and regression of listening*, where he most directly responds to Benjamin, but also formulates a provocative critique in a much broader sense - a critique of contemporary art and its social role. In this sense, the author will analyze opposing points of view regarding the concept of aura. In the end, the author will try to interpret the disagreement of the mentioned two authors from the perspective of a Benjamin's philosophy of history: both the disagreement itself and the possibility of technical reproduction of art will be treated primarily as historical events. It will be an attempt to gain space for a different interpretation of this issue: an interpretation that will not favor any of the mentioned points of view.

Keywords Benjamin, aura, the work of art, art, Adorno, history.

ЗЕНИТИЗАМ ЉУБОМИРА МИЦИЋА КРОЗ ПРИЗМУ БИРГЕРОВЕ ТЕОРИЈЕ АВАНГАРДЕ

Апстракт: Полазећи од Биргеровог разумевања поетике историјских авангарди као напада на *институцију* уметности, аутор настоји да ситуира поетику Љубомора Мицића и зенитистичког покрета у историјско-уметнички контекст Краљевине СХС. Према Биргеру, грађанска *институција* уметности свој довршени облик поприма са појавом *естетизма* на прелазу из 19. у 20. век, где кроз представу аутономије уметности, формални аспект уметности коинцидира са њеном друштвеном функцијом. Међутим, Биргеров приступ, будући да почива на размевању функције уметности у друштвима развијених капиталистичких производних односа, не може да се једнозначно примени на друштва комбинованог капиталистичко-аграрног развоја, каква је била Краљевина СХС. У културном контексту Краљевине СХС, естетизам не произилази из уметничко-историјске логике развоја категорије уметничког стила, већ представља културно-политички пројекат *европеизације*, укључивања у културне токове Европе, са намером да млада држава консолидује своје место у послератном версајском поретку. Утолико, зенитизам не представља само напад на *институцију* уметности, већ за свог непријатеља конструише појам Европе, као паразитског организма лишеног аутентичних

стваралачих потенцијала и животне енергије. Мицићев пројекат Антиевропе, на челу са поетском фигуром балканског Барбарогенија, показује се као оригинални авангардни напад на институције европске уметности. Барбарогеније, при томе, не представља конзервативни фантазам о изворном балканском човеку, већ радикални уметнички конструкт сачињен хиперболизације оријенталистичких предрасуда о Балкану утканих у Западну културну матрицу.

Кључне речи: зенит, авангарда, Љубомир Мицић, Европа, Петер Биргер, институција уметности.

Vladimir Milenković

ZENITISM OF LJUBOMIR MICIC THROUGH THE LENS OF BURGER'S *THEORY OF AVANT-GARDE*

Summary

Author's intention in this paper is to situate the poetics of Ljubomir Micić and the Zenit movement in the historical-artistic context of the Kingdom of SHS, through Birger's understanding of the poetics of historical avant-gardes as an attack on the *institution of art*. According to Birger, the bourgeois *institution of art* takes its final form with the emergence of aestheticism at the turn of 20th century, in which through notion of the autonomy of art, the formal aspect of art begins to coincide with its social function. However,

Birger's approach, being based on the notion of the function of art in societies with developed capitalist production relations, cannot be unambiguously applied to societies of combined capitalist-agrarian development, as it was the case with Kingdom of SHS. In the cultural context of the Kingdom of SHS, aestheticism does not derive from the artistic-historical logic of the development of the category of artistic style, but represents a cultural-political project of Europeanization, inclusion in the cultural habitat of Europe, all with the intention of consolidating the place of the young state in the post-war Versailles order. To that extent, zenitism is not only an attack on the institution of art, but it constructs the notion of Europe as its enemy, as a parasitic organism deprived of authentic creative potential and vital energy. Micić's Anti-Europe project, led by the poetic figure of the Balkan Barbarogenius, proves to be an original avant-garde attack on the institutions of European art. At the same time, Barbarogenius does not represent a conservative phantasm about the original Balkan man, but rather a radical artistic construct created by hyperbolizing Orientalist prejudices about the Balkans that are embedded into the Western cultural matrix.

Keywords: Zenit, Avant-Garde, Ljubomir Micic, Europe, Peter Burger, Institution of Art.

МЕРЛО-ПОНТИЈЕВА ФЕНОМЕНОЛОГИЈА: ОД ИСКУСТВА УМЕТНОСТИ ДО РЕДЕФИНИСАЊА ФИЛОЗОФИЈЕ

Апстракт: У овом раду покушаћемо да оцртамо основе Мерло-Понтијеве феноменологије перцепције, како бисмо сагледали специфичне позиције уметности и искуства уметничог дела. Сматрајући да је „опажени свет увек претпостављени темељ сваке рационалности, свих вредности и целокупног постојања“, Мерло-Понти је покушао да представи дескриптивну филозофију која ће сумирати чулне, афективне, моторичке и естетске капацитете перцепције. Деконструишући традиционално, модерно схватање перцепције као чулног афекта са акцентом на епистемологију, Мерло-Понти схвата перцепцију као услов могућности нашег битка-у-свету, што подразумева специфичан феноменолошки приступ и начин стварности. Као таква, тема нашег рада је испитивање улоге перцепције у уметности, са посебним освртом на сликарство Пола Сезана. Постављајући питање значаја уметности за целокупну филозофију Мерло-Понтија, у закључку ћемо препознати како позната мисао и концепт тела света (*chair du monde*) условљава потпуно нови начин разумевања уметности и филозофије.

Кључне речи: Мерло-Понти, уметност, филозофија, перцепција, искуство.

MERLEAU-PONTY'S PHENOMENOLOGY: FROM THE EXPERIENCE OF ART TO REDEFINITION OF PHILOSOPHY

Summary

In this paper, we will try to outline the basics of Merleau-Ponty's phenomenology of perception in order to see the specific positions of art and experience of work of art. Considering that "the perceived world is always the presupposed foundation of all rationality, all values and all existence", Merleau-Ponty tried to present a descriptive philosophy that will summarize the sensory, affective, motor and aesthetic capacities of perception. Deconstructing the traditional, modern understanding of perception as sensory affect with an emphasis on epistemology, Merleau-Ponty understands perception as a condition of the possibility of our being-in-the-world, which implies a specific phenomenological approach and way of reality. As such, the topic of our work is examining the role of perception in art, with an emphasis on Paul Cezanne's painting. Recognizing the importance of art for the entire philosophy of Merleau-Ponty, in conclusion, we will increase how the known thought and concept of the flesh of the world (*la chair du monde*) conditions a whole new way of understanding art and philosophy.

Keywords: art, Merleau-Ponty, philosophy, perception, experience.

КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА У ЈУГОСЛАВИЈИ (ОД 1945. ДО 1957. ГОД)

Апстракт: У овом раду настојимо да покажемо како културна политика једне државе може да утиче на продукцију уметничких дела. Фокус ће бити стављен на књижевност, будући да је та уметност често била предмет цензуре и других видова забрана кроз историју. На примеру књижевних дела, произведених непосредно након другог светског рата у Југославији, показаћемо како је културна политика државе одређивала шта се сме писати и на који начин се сме писати. Успостављање соц-реализма као званичне естетике у књижевности (и другим уметностима) ограничавало је избор тема и врсту књижевних дела која су смела да буду произведена. То је довело до повећања продукције књижевних дела која се баве НОБ-ом, а чија је сврха била јачање легитимитета новог поретка. Ограничења која је културна политика Југославије наметала писцима, највише су се односила на садржај о којем је било дозвољено да се пише, што је довело до реакције код неких писаца. Ограничења у погледу садржаја навела су писце да експериментишу са формом. Дела као што су *Лелејска гора*, Михаила Лалића; *Далеко је сунце*, Добрице Ћосића и *Песма*, Оскара Давича експериментишу са књижевном формом, задржавајући садржај прописан званичном културном политиком. На тај начин,

експериментисање са формом постаје субверзивни акт против прописаних норми. Сукобљавајући се са културном политиком која је као основно мерило квалитета уметничког дела узимала његову утилитарну вредност и непосредну ангажованост у погледу друштвених питања, овај вид субверзивне активности је водио ка томе да се поново успостави аутономија књижевности као уметности.

Кључне речи: Књижевност, културна политика, садржај, соц-реализам, форма.

Žika Petaković

LITERATURE AND CULTURAL POLICY IN YUGOSLAVIA (FROM 1945. TO 1957.)

Summary

In this paper, we try to show how the cultural policy of a country can influence the production of works of art. The focus will be on literature, since that art has often been subject to censorship and other types of prohibitions throughout history. Using the example of literary works, produced immediately after the Second World War in Yugoslavia, we will show how the cultural policy of the state determined what could be written and how it could be written. The establishment of social realism as an official aesthetic in literature (and other arts) limited the choice of topics and the type of literary

works that were allowed to be produced. This led to an increase in the production of literary works dealing with NOB, whose purpose was to strengthen the legitimacy of the new order. The restrictions that Yugoslavia's cultural policy imposed on writers mostly related to the content that was allowed to be written about, which led to a reaction among some writers. Constraints on content led writers to experiment with form. Works such as *Lelejska gora*, by Mihailo Lalić; *Daleko je sunce* by Dobrica Ćosić and *Pesma* by Oskar Davičo experiment with literary form, keeping the content prescribed by the official cultural policy. In this way, experimenting with form becomes a subversive act against prescribed norms. Confronting the cultural politics that took as the basic measure of the quality of the work of art its utilitarian value and direct engagement with social issues, this type of subversive activity led to the re-establishment of autonomy of literature as art.

Keywords: Literature, cultural policy, content, social realism, form.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

7(048.3)

КОНФЕРЕНЦИЈА "Искуство уметничког дела" (2022 ; Нови Сад)

Књига резимеа / Конференција "Искуство уметничког дела", Београд, 2022. ; [уредници Уна Поповић, Милош Миладинов, Лука Рудић]. - Београд : Естетичко друштво Србије, 2022 (Буковац : Duo design). - 44 стр. ; 21 cm

Упоредо резимеи на срп. и енгл. језику. - Тираж 80.

ISBN 978-86-81712-17-7

а) Уметност - Зборници

COBISS.SR-ID 83648521